

Investor World

For Private Circulation Only

IEWA

Editorial Board -
President Emeritus:
Mr. N. L. Bhatia

President :
Mr. Bhavesh Vora

Treasurer :
Mr. Dharmen Shah

Vol: II /January 2020

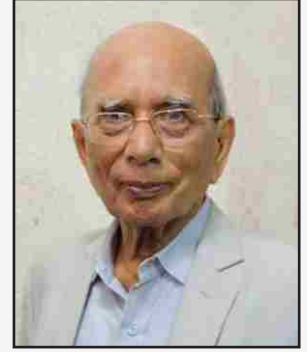
**Bulletin of
Investor Education &
Welfare Association**

(Regd. under Societies Acts
Regd. No. 656 Dt. 6-9-93)

Administrative Office :
Investor Education
& Welfare Association
407, Reena Complex,
Ramdev Nagar,
Vidyavihar (West),
Mumbai - 400 086.
Website : www.iewa.in
E-mail : info@iewa.in

Mr. Bhavesh Vora
President

Shri. N. L. Bhatia
President Emeritus

Editorial - January 2020

Every month there is a calamity that challenges us. Last month it was the assassination of Iraqi military commander which brought the world to brink of war. This month it is Corona Virus which has already claimed hundreds of lives and threatening to become pandemic. Several cities in China are being quarantined. The movement of goods from these cities is banned resulting in major upheaval in industries world over as China is a prime raw material supplier. World is however resilient and like in many such calamities in the past, it will be bruised but will gradually heal and continue the path of progress.

Hon. Finance Minister Smt Nirmala Sitharaman will present the Budget on 1st February 2020. Expectations around the Budget predominantly centers around the steps that will be taken to improve the GDP growth and revive the economy. Capital market have there own set of expectations. Investors want abolition of Long Term Gains Tax, Reduction in Personal Tax and also abolition of Dividend Distribution Tax. Super Rich want rationalization in tax rate as those earning over Rs 5 Crore are being taxed at 41%. It will be interesting to see how FM is able to juggle with limited resources at her disposal. The prime consideration is to maintain fiscal discipline and ensure that Fiscal Deficit do not exceed 3.5%.. To be a Finance Minister of India is definitely not an enviable job.

Many questions remain unanswered in a complex environment like in India. All parameters of the economy showing a downturn but Stock indices continue to be near its all time high. Is it lack of depth In the market that is causing these phenomenon or it is that institutional investors who do bulk of the buying believe that turn around of the economy is round the corner. Only time will tell.

INSIDE

- 1) Financial literacy program 3
- 2) Checklist for buyers for
New Real Estate Projects 5
- 3) Mutual Funds SIP's
The New Found Love of
Indian Investors 6
- 4) શેરબાજરમાં માર્જીનની મારામારીમાં
નાના બ્રોકર - ટ્રેડર - ઇન્વેસ્ટરને
મોટો માર પડી શકે ! 8
- 8) કુટુંબાચા અર્થસંકલ્પ 10

INVESTOR PROTECTION THROUGH EDUCATION

Views expressed by contributors are their own and the association does not accept any responsibility.

Investing all your money in one source
may not reap you the ideal results.

Diversify your investments.

Diversifying your investments helps you reach your
financial goals faster by protecting you against significant losses
and increasing your chances of getting better returns.

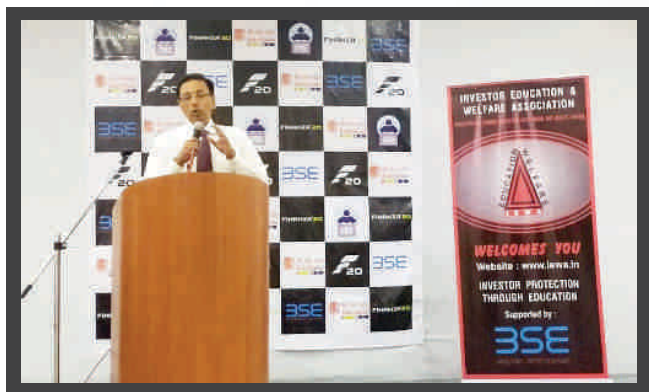
To report any market irregularity,
call 022 22728097

THE WORLD'S FASTEST EXCHANGE WITH A SPEED OF 6 MICROSECONDS.

 www.bseindia.com | Follow us on: /BSEIndia | @BSEIndia | /BSEIndia | /BSEIndia

Disclaimer: Issued in public interest by BSE investor protection fund.

FINANCIAL LITERACY PROGRAM

IEWA selflessly thrives to impart financial literacy and create awareness amongst all sections of society. **The Financial Literacy Sessions were organised in Mithibhai College for the benefit of early investors on 16th January and 17th January 2020 at JJH and Mukesh Patel auditorium & Mithibai College, Vile Parle respectively.**

Mr. Bhavesh Vora, President, IEWA was present for the session on the 16th of January and shared his valuable insight on the mission and vision of IEWA.

Dr. Aditya Srinivas, BSE IPF, an elite speaker and having vast knowledge of the financial market addressed the August gathering and explained to the audience the rationale behind healthy investing in equity market and other forms of investments. He also laid emphasis on the impact of global economy on the Indian stock market. He also explained the link between crude oil prices and the index of the commodity market. Emphasis was also laid on understanding the complexities of foreign exchange market and the impact of the volatility on the Indian equity market. He believed in a cautious approach when it comes to investing. He urged the gathering to be very conscious about their investments and to rely more on analysis rather than speculation.

Mr. Dharmen Shah, Treasurer of IEWA graced the occasion on the 17th of January and delivered a keynote address on the role played by IEWA in spreading financial awareness and literacy.

Mr. Nehal Vora, MD&CEO - CDSL, addressed the August gathering in his session on **"Indian economy and capital markets"** and spelt out the significance and role of Central Depository Services (India) Ltd (CDSL), which is the second Indian central securities depository based in Mumbai. Its main function is the holding securities either in certificated or uncertificated (dematerialized) form, to enable book entry transfer of securities.

He emphasised on the need of staying invested in the organised sector based on the risk appetite of the investor. It was important for the early investor to realise the importance of analysing the Scripts before investing and to make timely exit to book profits.

The sessions were very well received and there is potentiality of doing more in order to create awareness and spread financial literacy across all sections of society.

FINANCIAL LITERACY PROGRAM

In the quest of spreading awareness and financial literacy across all sections of society, **IEWA conducted a financial literacy program for the members of 'The presidency of Radio Club' on Sunday, 26 January 2020 from 11.00 Am to 01.00 Pm at The Bombay Presidency Radio Club, 157, Arthur Bunder Road, Colaba, Mumbai: 400005.**

Mr. Rajesh Kothari, founder of Alfa Accurate Advisors Pvt Ltd. has over 24 years of experience in equity market and has won awards like fund manager of the year award by CNBC- CRISIL, Platinum fund manager award by Economic Times for delivering superior and significantly better returns than the industry benchmark.

He urged the members not to discuss their portfolio casually and to invest across all sectors, geographic areas, promoters for risk diversification. He focused on the principle of risk management.

He also laid emphasis on exit being more important than entry in the market. He also urged the members to track their scripts and to exit in time. He urged the members not to book paper money but to optimise on profits.

The queries of the investors were also attended to and this approach led to the satisfaction of all members present.

He laid emphasis on investment in mid cap, large cap and small cap equally and across all sectors. It is important that the investor invests keeping in mind the market size for growth opportunity and the market share of the company.

He also urged the members to stay invested in the best two companies in the industry and never buy challengers. He focused on keeping pace with volatility. He urged the members to stay invested in the long run and to do periodic review of their portfolio. He stated that creation of wealth is based on the risk appetite of the investor and one should always invest early and identify their allocation of investments. The session was well received by all present.

The sessions were very well received and there is potentiality of doing more in order to create awareness and spread financial literacy across all sections of society.

CHECKLIST FOR BUYERS FOR NEW REAL ESTATE PROJECTS

The market size of the real estate sector in 2017 was US\$120 billion which is expected to reach US\$1 trillion by 2030. It is expected that the sector would have a contribution of 13% to the GDP of the country by 2050. The Real Estate sector has seen a slowdown since few years now but its' problems aggravated after HDIL defaulted payment to PMC bank, collapse of IL&FS and crises in NBFCs like DHFL and Indiabulls. NBFCs have now reduced funding for the buyers as well as the developers.

CA Kavita B Upadhyay

Recently, the government announced a Rs.25, 000 Crore bailout package to revive stalled real estate projects. This will be routed through an Alternative Investment Fund (AIF), with the government contributing Rs.10,000 crore and financial institutions like LIC and SBI bringing in the remaining Rs. 15,000 crore. The AIF will be managed by SBICap Ventures.

The delays in projects have made home buyers avoid booking in new projects. Most prefer flats that are ready for possession as there is no risk involved. Also there is no GST on flats once OC is received. Most buyers now are end users as investors find real estate unattractive due to poor returns. However, there's no need to avoid the under-construction segment altogether. Recent reforms like RERA, the Supreme Court verdict giving Home buyers equal right with the other creditors and cut in GST rates have made under-construction flats attractive. There is also a greater chance of extracting a big discount when booking an under-construction flat. High unsold inventory means it is still a buyer's market.

Keeping this in mind, this writeup should help the users with a basic checklist that all buyers should go through before investing in new Real Estate projects.

Is project RERA registered? :Buyers should go only for projects registered with RERA because it is the first stamp of approval. However, these approvals are only for starting construction. All the relevant information will be available on the RERA website. It is better to avoid projects where full data of the project is not available on the RERA website. RERA imposes a stiff penalty for violating the deadline.

Know your Builder: Buyers should also check about other ongoing projects of the builder. Completed projects given an idea about the track record of the builder. Check whether they have delivered other projects on time. Avoid builders in NCLT cases, with high borrowings and large number of consumer complaints. Check their financials if available.

Have you researched the property? :Visit the site to make sure that the physical infrastructure matches your need. Though some facilities are provided by the builders nowadays, it eases up if the infrastructure/connectivity in the vicinity is convenient. Buyers must also see the social infrastructure surrounding the projects. Find out about upcoming projects and hospitals, malls, educational institute and entertainment options in the vicinity. Talking to the neighbours is a good idea which most of us tend to ignore. This can help you get a first-hand perspective of how things are in a locality, helping you narrow down any problems or areas which could dilute an investment. Talking to them can also help you know the current market rates and see how the area has developed and the scope for future development.

Have you seen any progress? :Check the construction speed of the projects for 2-3 months before committing.

Check Market Rates: Most local governments provide a guidance value to help investors know the rate of a property. Knowing the market rate can help you track local trends, ensuring that you don't get scammed into paying a higher amount than what a property deserves. Make sure the price you pay in area is reasonable. It is reasonable to expect discounts because you are taking higher risk when buying an under-construction flat. The discounts range from 5-20% depending on the reputation of the builder for projects that are nearing completion. Knowing the art of negotiation can help you save a lot of money and get additional freebies like parking spaces, furniture, etc. Beware of absolute huge discounts in project that have a lower completion rate.

Most importantly Stay Patient: Buying a property is a time-consuming affair, with most genuine property transactions taking a few days to be complete. While a number of real estate firms offer to complete formalities overnight, the fact remains that exhibiting patience can help you land a good deal. Jumping the gun can see you pay more for the property, or purchase one which doesn't live up to your expectations. It is important to stay positive while executing a real estate deal, for there are bound to be times when deals don't fall into place. Remaining calm and composed while interacting with property sellers can help you get additional benefits.

Calculate Your Finances: It is important to calculate the finances you have in order to ensure that you meet certain goals. While it is easy to get loans from banks, calculating the interest and other factors is crucial. Also check savings, monthly total cashflow, liquidity, lifestyle expenses to income ratio, returns expected before entering into a deal.

Is your advisor independent? :It is always better to engage an independent property advisor and a legal expert.

MUTUAL FUNDS SIP'S THE NEW FOUND LOVE OF INDIAN INVESTORS

There was a time when market participants would look for cues about the Direction of the market by closely following the buying and selling activities of foreign Investors. Because at that time, foreign investors played a dominant role in the Indian Markets.

But guess what, this has changed. The foreign investors are no more in the driver's seat in the Indian stock markets.

The Dominance of foreign investors has been challenged since FY16. The net investments by mutual funds have exceeded foreign investor inflows in two of the last three financial years. FY16 to FY18 are the only three years period where net equity investments by mutual funds have exceeded foreign investors and that too, by nearly three times.

Here's the most compelling fact:

The net equity investment by mutual funds in the three year period FY16 to FY18 is greater than the aggregate investment of the last 18 years. This is the reason why the recent market correction hasn't been as deep as the market crash of 2008-09.

This structural shift in the Indian Stock Market is a positive sign, as it makes the market less vulnerable to the fickle nature of the foreign investors.

But there's one more pertinent point in this chart that I'd like to reveal to you, so that you don't repeat the mistakes that other investor's do.

I want to show you how domestic money has poured into the markets since the turn of the millennium.

The Internet bubble peaked around early 2000. The BSE Sensex hit a high of 5,933 on 11 February, 2000. And then the market started tumbling lower.

By 21 September, 2001, The Sensex had shed 56% from its all-time high. And like always, Mid-cap and small-cap stocks were hammered mercilessly.

The day of euphoria and certainly had ended. And the markets were going through the Dark tunnels of negativity and uncertainty. You can clearly see the chart how mutual funds remained net sellers during the most lucrative 'uncertainty' buying windows. From FY01 to FY05, mutual funds were net sellers of equities worth Rs. 69 billion.

But just when 'uncertainty' started receding and investors saw a 'certainty-filled' bull market, they started pouring in the money. For the four year period from FY06 to FY09 - the period of expensive market valuations - net equity investments of mutual funds surged to Rs 417 billion. This exuberant bull market peaked with the Sensex achieving the peak of 20873 on 8 January 2008.

Then we dived into a very dark tunnel with the global financial crisis of 2008-09. By 9 March 2009, The Sensex was down 61% from its peak. And just when hundreds of future multi baggers were available at a huge discount, retail investors were rushing to exit the doors.

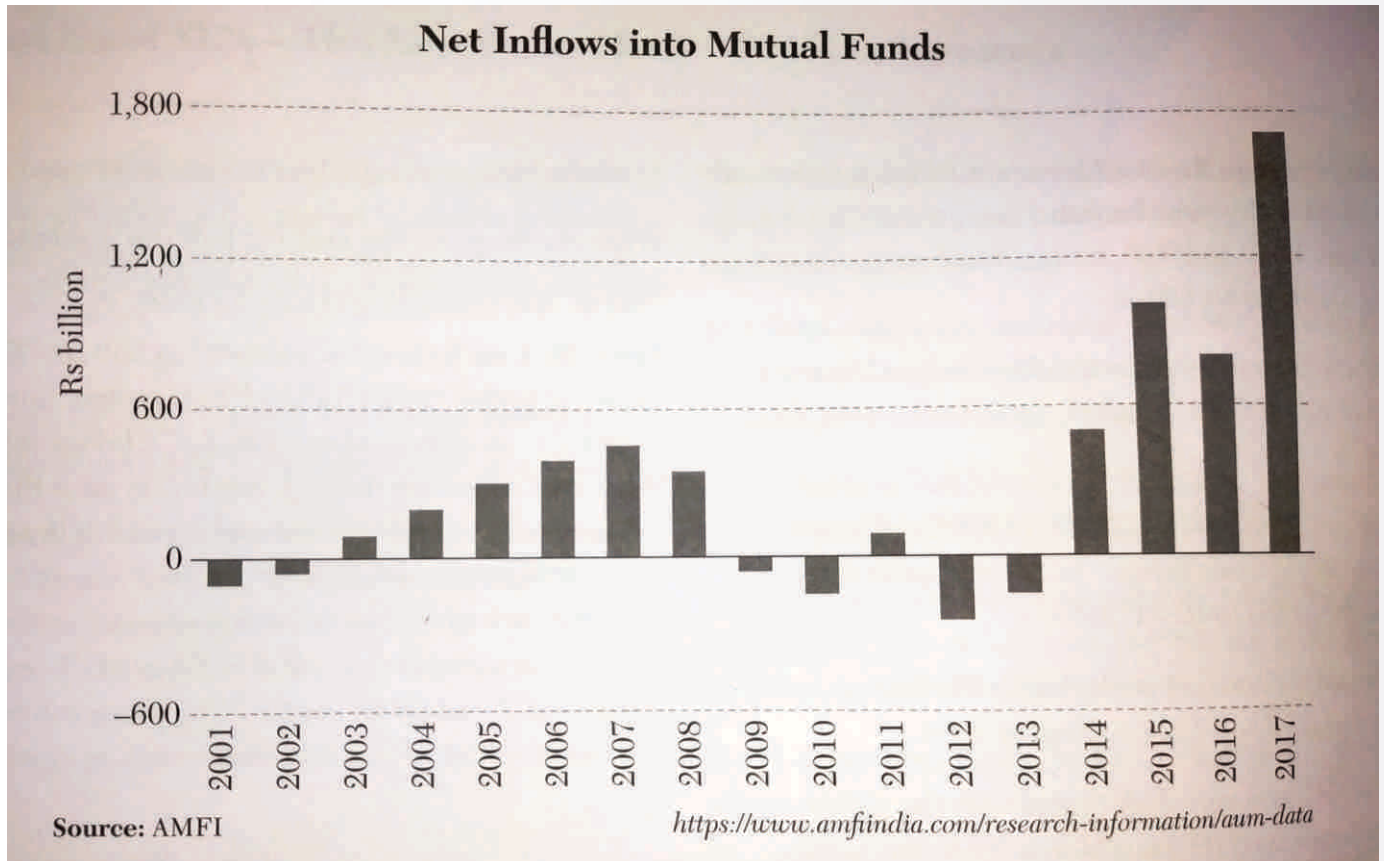
From FY10 to FY14, mutual funds dumped Rs. 755 billion worth of net equities.

Just Imagine:

When the stage for the next Big Bull Run was being set, most domestic investors were dumping equities.

Since 2014, we've been in another big bull run. Over this four-year period FY15 to FY18, mutual funds have pumped in an unprecedented Rs. 2,879 billion into stocks. What has baffled me through this bull cycle is that investors felt more and more confident and certain as the markets keep getting more and more expensive.

What it Means for Rebirth of India

The foreign investors are no more in the driver's seat in the Indian stock markets.

The net investments by mutual funds have exceeded foreign investor inflow in two of the last three financial years. The net equity investments by mutual funds in the last three year period FY 16 to FY18 is greater than the aggregate investment of the last 18 years.

This structural shift in the Indian Stock Market is a positive sign, as it makes the market less vulnerable to the fickle nature of the foreign investors.

શેરબજારમાં માર્જનની મારામારીમાં નાના બ્રોકર - ટ્રેડર - ઇન્વેસ્ટરને મોટો માર પડી શકે !

સેબીના માર્જન સંબંધી બે કદમ: એકમાં રાહત અને બીજામાં આફત

નિયમન સંસ્થા સેબી શેરબજારના-શેરદલાલો અને રોકાણકારોના હિતમાં પગલાં ભરે છે અને તેમના પર આફત વધે એવા પણ પગલાં ભરે છે ત્યારે બજારને નવાઈ લાગે છે અને બજારના ખેલાડીઓને આઘાત લાગે છે. તાજેતરમાં સેબીએ માર્જનના વિષયમાં કંઈક આવું જ કર્યું છે. સેબીનું એક પગલું સાવ અવ્યવહારું હોવાની બ્રોકરોની ફરિયાદ છે, કારણ કે તેનાથી માર્કેટ ટર્નઓવર તુટશે અને ઘણાં બ્રોકરોની હાલત કફોડી થઈ શકે. જ્યારે સેબીનું બીજું પગલું બ્રોકરોને માર્જનની બાબતે રાહત આપશે. કારણ કે બ્રોકરો કોસ માર્જન મારફત પોતાના પરનો માર્જનનો બોજ હળવો કરી શકશે. સૌપ્રથમ સેબીનું એ પગલું જોઈએ, જે આફત રૂપ છે. સેબીએ જાહેર કરેલી સુચના મુજબ ઊંચા માર્જન વિના ઇક્વિટી રોકાણકારો માટે સોદા કરવાનું મોંઘું થઈ જશે. ડેરિવેટિવ્સ માટે એ સટ્ટાકીય ટ્રેડિંગ હોવાથી ઊંચા માર્જનનું હોવું વાજબી છે. કિંતુ સેબીએ હવે માર્જનના કડક નિયમ કેશ માર્કેટ માટે પણ લાગુ કરવાની જે જાહેરાત કરી છે, જેનાથી રોજેરોજ સોદા કરનારા (ડે ટ્રેડર્સ) માટે હવે ઊંચા માર્જન વિના કામકાજ કરવાનું કપરું થશે. નવાઈ અને આઘાતજનક વાત એ છે કે વેચનારે પણ માર્જન ભરવું પડશે. વાત જાણે એમ છે કે છેલ્લા અમુક સમયમાં કેટલાંક બ્રોકરો માર્જનના વિષયમાં અંદરોઅંદર એડજસ્ટમેન્ટ ચલાવતા હોવાનું સેબીના ધ્યાનમાં આવતા તેણે માર્જનનો કડક નિયમ બધા માટે લાગુ કરી દીધો છે. સેબીનો હેતુ જોખમને નિયંત્રણમાં રાખવાનો છે, કિંતુ ખાટલે મોટી ખોડ એ છે કે આ નિયમનું પાલન ખુબ જ અટપટું અને અવ્યવહારું હોવાની ફરિયાદ વ્યાપક બની છે. આ પગલાંથી બજારના ટર્નઓવરમાં ઘટાડો થશે, ઘણાંની તો સંભવત દુકાન જ બંધ થઈ જાય, એટલું જ નહીં, ઘણાં ટ્રેડર્સના પણ કામકાજ બંધ થઈ જશે યા સાવ ઘટી જશે. આમ બજારમાં જ્યારે તેજી ચાલી રહી છે અને તે વધવાનો આશાવાદ છે ત્યારે સેબીનું આ પગલું ભયંકર અવ્યવહારું હોવાથી બ્રોકરો એકઠાં થઈ સેબીને સતત રજૂઆત કરી રહ્યા છે. જો કે સેબીના ગળે હજી આ વાત ઉતરી નહિ હોવાનું જાણવા મળે છે. કહેવાય છે કે આખરે આ મામલો નાણાં મંત્રાલય સુધી જઈ શકે છે, જે બજેટ બાદ જ સંભવ બનશે. સેબી કદાચ આના અમલ માટે બ્રોકરોને વધારાનો સમય આપે એવી આશા છે. આમ તો અમલ જાન્યુઆરીથી કરવાની વાત હતી, કિંતુ સેબી ક્યાંક હળવું વલણ અપનાવી એપ્રિલથી લાગુ કરે તો નવાઈ નહીં.

જયેશ ચિતલિયા
પત્રકાર

ડે ટ્રેડિંગ બજારની વરસો જુની પ્રથા

અહીં એ નોંધવું જોઈએ કે શેરબજારમાં ડે ટ્રેડિંગ અને ડે ટ્રેડર શબ્દ વરસોથી ચાલે છે. સરળ શબ્દોમાં એવા સોદાગરો-રોકાણકારો, જેઓ દૈનિક ધોરણે સોદા કરી એ જ દિવસે (સમાન દિવસે) એ સોદાને સરખાં કરી નાંખે છે. અર્થાત જો કોઈ શેર ચોક્કસ ભાવે ખરીદ્યા હોય તો સમાન દિવસે એ શેર ચોક્કસ ભાવે વેચી નાંખે છે. આમ કરવામાં તેમને નફો થઈ શકે અથવા ખોડ પણ થઈ શકે. કિંતુ તેઓ સોદાને સમાન દિવસે જ પુરો કરી નાંખે છે. તેથી જે આ સોદાને ડે ટ્રેડિંગ કહેવાય છે અને કરનારને ડે ટ્રેડર કહેવાય છે. આ પ્રકારના સોદા તેઓ દિવસમાં કેટલી પણ વાર કરી શકે છે, હજી વધુ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં તેને રોજેરોજનો સટ્ટા પણ ગણવામાં આવે છે, આવા સોદામાં થતા નફા પર ટેક્સ પણ ઊંચો લાગે છે. કારણ કે તેને સ્પેક્યુલેટિવ ઇન્કમ (સટ્ટાની આવક) ગણવામાં આવે છે.

આવી સવલત ઘણાં બ્રોકરો આપે છે

અનેક બ્રોકરો પોતાના ગ્રાહકોને આ સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવે છે, વરસોથી આ સુવિધા ઉપલબ્ધ છે. લાખો લોકો માટે આ રોજના ખેલા તેમની રોજરોટી કે મુખ્ય આવક પણ હોય છે, જે તેઓ સવારે બજાર ખુલતાની સાથે શરૂ કરે છે અને બજાર બંધ થતાની સાથે પૂર્ણ કરી દે છે, તેમનું ખાતું પોતાના બ્રોકર પાસે ચાલુ હોય છે, બ્રોકર પણ તેને જોખમ લેવાની ક્ષમતા મુજબ જ સોદા કરવાની મર્યાદા બાંધી આપે છે, અન્યથા ગ્રાહકોના પેમેન્ટની જવાબદારી આખરે તો મુખ્ય બ્રોકર પર જ હોય છે. આવા સોદાથી બજારમાં પ્રવાહિતા પણ વધે છે. જો કે કેટલાંક બ્રોકરો પોતાનું વોલ્યુમ વધારવા ખેલાડીઓને પોતાના તરફથી ખાસ સુવિધા પણ આપે છે.

ઉદ્દેશો સારો પણ અવ્યવહારું

સેબીએ તાજેતરમાં લીધેલા આ નિર્ણયની અસર શેરબજારના ટર્નઓવર પર થવાની અને ખાસ કરીને નાના બ્રોકરોના કામકાજ

પર થવાની શક્યતા વધુ છે. સેબીએ કહ્યું છે કે ડ્રેડિંગ કરનાર ટ્રેડરે હવે પછી ઇન્ટ્રા ડે સોદા માટે પૂર્ણ અપફ્રન્ટ માર્જિન ભરવું પડશે. માત્ર નજીવું પ્રારંભિક માર્જિન ભરીને તેઓ સોદા કરી શકશે નહીં. શેરબજારમાં સટ્ટાકીય પ્રવૃત્તિ અને જોખમ પર અંકુશ આવે એ સેબીનો આ કદમ પાછળનો ઉદ્દેશ છે. વાસ્તવમાં ઘણાં બ્રોકરો પોતાના ગ્રાહકોને ઇન્ટ્રા ડે સોદાની સવલત આપે છે, જેમાં તેઓ નજીવા માર્જિન સાથે વધુ રકમના સોદા કરી શકે છે. આ સોદા તેમણે સમાન દિવસે સ્કેરઓફ કરી નાખવાના હોય છે. તેમ છતાં સેબીના મતે આ કામકાજ જોખમી ગણી શકાય અને તેની માટે માર્જિનનું કવર વધારવું જોઈએ.

ડે ટ્રેડિંગમાં મહિલાઓ પણ સક્રિય

એક રસપ્રદ વાત એ પણ છે કે ડે ટ્રેડિંગ કરવામાં છેલ્લા કેટલાંક વરસથી મહિલાઓ પણ સક્રિય બની છે, જેઓ રોજ ટીવીની ચોક્કસ બિઝનેસ ચેનલ્સ જોતા-જોતા શેરની લે-વેચ કરતી રહે છે. કહેવાય છે કે કેટલીક મહિલાઓ આમાં અનુભવથી નિષ્ણાંત બની ગઈ હોવાથી રોજના એક હજારથી પાંચેક હજાર કમાઈ પણ લે છે, અલબત્ત, સમાન રકમ ગુમાવવાની પણ આવતી હોય છે. મોટાભાગના ટેડર્સ સ્ટોપ લોસ સાથે (સ્ટોપ લોસ એટલે અમુક ભાવ પર સોદો આપોઆપ સ્કેરઓફ થઈ જાય, તેમાં જે લોસ થઈ હોય તે બુક (ફિક્સ) થઈ જાય, જેથી વધુ આ અમર્યાદિત ખોટનું જોખમ આવે નહીં. ખુદ બ્રોકર પણ પોતાના ગ્રાહકોની નાણાં શક્તિ, તેની જોખમ લેવાની મર્યાદા, વગેરે ધ્યાનમાં રાખીને જ તેમને સોદા કરવા આપે છે. તો પછી સેબીએ આવું પગલું ભરવાની શું જરૂર છે એવો સવાલ પણ બજારમાં થાય છે.

ઓનલાઈન મંચ પર ધુમ સોદા

ટેકનોલોજીના પ્રતાપે છેલ્લા અમુક વરસથી ડે ટ્રેડિંગ માટે ઓનલાઈન પ્લેટફોર્મ પણ જાણીતું અને સરળ થઈ ગયું છે, તેથી ગ્રાહક-રોકાણકાર પોતે જ પોતાની મેળે સોદા કરતા રહે છે. અલબત્ત, તેનો કન્ટ્રોલ મુખ્ય બ્રોકર પાસે હોય છે અને તેમની ઓફિસ તે સોદા પર ધ્યાન પણ આપતી હોય છે. આ અત્રણા ઓટોમેટિક હોય છે. પરિણામે મર્યાદા બહાર કોઈ સોદા કરી શકે નહીં. જેને લીધે જોખમ પર અંકુશ-નિયંત્રણ રાખી શકાય. યસ, હવે તો મોબાઈલ મારફત પણ કે ટ્રેડિંગ યા લે-વેચના સોદા થઈ શકે છે. જે વધુ સરળ અને ઝડપી માધ્યમ બની ગયું છે. આ માર્ગે થતા કામકાજમાં સમય સાથે વધારો થતો રહ્યો છે. આ કામકાજને પણ હવે પછી સ્પીડ બ્રેકર લાગી શકે.

સેબીનું માર્જિન માટે પ્રોત્સાહક પગલું

હવે સેબીનું બીજું પગલું છે તેમાં સેબીએ બ્રોકરોને એક્સચેંજ મારફત કોસ માર્જિનની મંજૂરી આપી છે. એનએસઈ અને બીએસઈ બંને એ તેનો અમલ પણ શરૂ કર્યો છે. આમાં બ્રોકર પોતાના એક એકાઉન્ટના માર્જિનને બીજા એકાઉન્ટ સાથે એડજસ્ટ (વાપરી) કરી શકે છે. બીએસઈમાં તેનું માર્જિન જમા હોય અને બ્રોકર એનએસઈ પર સોદામાં ચાહે તો તે બીએસઈવાળા માર્જિનનો ઉપયોગ કરી શકે છે. આ માટે બંને એક્સચેંજના કિલયરિંગ કોર્પોરેશ વચ્ચે સમન્વય હશે. આ માટે કડક સર્વેલન્સ અને સિસ્ટમ જોઈએ, જે સજજ કરાઈ છે. આનાથી બ્રોકરો પર માર્જિન ભરવાનો બોજ હળવો થશે. તે માર્જિનનો સદુપયોગ કરી શકશે. સેબીનું આ કદમ પ્રોત્સાહક કહી શકાય.

ઈક્વિટી કલ્ટને વિકસાવવાની જરૂર

સેબીના નિરાશા આપતા કદમની વાત પર પાછાં કરીએ તો ડે ટ્રેડિંગ યા ઈક્વિટી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ માટેના માર્જિન બાબતે સેબી એક અલગ કેટેગરી ઊભી કરીને આગળ વધી શકે છે. અન્યથા માર્કેટ મેકર (જોબર સમાન) ની સિસ્ટમ લાગુ કરી શકે અથવા બ્રોકરો પાસેથી નવા પગલાંના અમલ સામેની મુશ્કેલી સમજીને તેના માટે પ્રેક્ટિકલ ઉપાય કરી શકે છે. સેબીએ બજારના ભોગે આવા પગલાં લેવાની ઉતાવળ કરવી જોઈએ નહીં. બજારને મુક્ત માહોલની જરૂર છે, સેબી ચોક્કસ જોખમને નિયંત્રણમાં રાખે, એ જરૂરી પણ છે, પરંતુ જોખમને ટાળવા કામકાજ જ બંધ થઈ જાય એવી સ્થિતિ આદર્શ નહી ગણાય. દેશમાં ઈક્વિટી કલ્ટના ફેલાવાની આવશ્યકતા છ ત્યારે ઈક્વિટીને જ માર પડે એવું આ પગલું સેબીનો ઈરાદો સમજાવી શકતું નથી. શું સરકાર નાના રોકાણકારો મ્યુચ્યુઅલ ફંડ અથવા અન્ય રોકાણ સાધનો તરફ જ વળી જાય એવું ઇચ્છે છે ? શું બજારમાં સોદા કરવામાં રોકાણકારો જોખમ લેતા હોય, તેના બ્રોકર જોખમ લેતા હોય અને તે વાજબી મર્યાદાની અંદર જ હોય તો શા માટે તેને રોકવા જોઈએ ? કેપિટલ માર્કેટના વિકાસમાં સેબીએ વધુને વધુ વ્યવહારું બનવાની જરૂર છે. અર્થતંત્રના વિકાસમાં મુડીબજારની બહુ મહત્વની ભુમિકા હોય છે. સેબીની નિયમનકાર તરીકેની ભુમિકામાં માત્ર નિયમન કે નિયંત્રણ જ નહીં, વિકાસને પણ સ્થાન હોવું આવશ્યક છે. જોખમને અંકુશમાં રાખવાના અન્ય પગલાં ચોક્કસ વિચારી શકાય.

कुटुंबाचा अर्थसंकल्प

आपण देशाच्या अर्थ संकल्पाबद्दल खूप काही ऐकतो व बोलतोही. आपण आपल्या अर्थ मंत्र्यांकडून खूप अपेक्षा ही ठेवत असतो. मात्र आपण आपल्या स्वतःच्या कुटुंबाच्या अर्थसंकल्पाबाबत तेवढे सर्तक नसतो. आज आपण कुटुंबाच्या अर्थसंकल्पाबद्दल व ते किती महत्वाचे आहे त्या बाबत चर्चा करू.

श्री निलेश तावडे
(आर्थिक सल्लागार)

कुटुंबाचा अर्थसंकल्प म्हणजे काय ?

कुटुंबाचा अर्थसंकल्प म्हणजे आपल्या सर्व खर्चाचे योग्य नियोजन. आपल्या नोकरीतील पगारातील उत्पन्न किंवा आपल्या व्यवसायातील उत्पन्न आपण किती प्रभावीपणे नियोजन करतो हे महत्वाचे.

कौटुंबिक अर्थसंकल्प आपण चार महत्वाच्या घटकांमध्ये विभागू शकतो. १) दैनंदिन गरजांसाठीचे खर्च २) अल्पकालीन किंवा दीर्घकालीन स्वप्नपूर्तीसाठी खर्च ३) दैनंदिन खर्चासाठी बचत ४) दीर्घकालीन स्वप्नांसाठी गुंतवणूक. ह्या चार घटकांसाठी आपण योग्य नियोजन केले कि आपण आपल्या अर्थसंकल्पात यशस्वी झालो असे समझायचे.

आपली अल्पकालीन स्वप्ने किंवा दीर्घकालीन स्वप्ने अशी असावीत कि ती आपल्या आर्थिक क्षमतेच्या आवाक्यात असतील व त्यासाठी आपल्या पूर्ण नियोजनावर कधीच ताण पडणार नाही. (नवीन गाडी, नवीन घर किंवा मोठे घर, मुलांचे शिक्षण, लग्ने, तसेच निवृत्ती नियोजन वगैरे हे झाले अल्पकालीन किंवा दीर्घकालीन खर्च) स्वप्नपूर्तीसाठी गुंतवणूक करताना आपण येणाऱ्या खर्चाचा बारकाईने अभ्यास करून नियोजन करावयास हवे. उदाहरणार्थ - आपल्यालाल ४ वर्षात नवीन गाडी घ्यायची झाल्यास फक्त गाडीच्या एक्स फॅक्टरी किमतीसाठी नियोजन करून चालणार नाही. आपल्याला गाडटे डाउन पेमेन्ट, मासिक हप्ता, रजिस्ट्रेशन, गाडीचा विमा, पेट्रोल, ड्रायव्हर ठेवायचा असल्यास त्याचा खर्च आणि नियमित गाडीची सर्विसिंग. ह्या सर्व खर्चाचा आपल्या आर्थिक नियोजनाचा अंतरभाव करावा लागेल. अशा पद्धतीने बारकाईने नियोजन केल्यास आपल्यावर घरी आपण पांढरा हत्ती पाळत आहोत का ही भीती राहत नाही. नियोजनात आणखी एक महत्वाची गोष्ट लक्षात घेतली पाहिजे ती म्हणजे ४-५ किंवा जास्त वर्षांनंतरचे आपले जे स्वप्नपूर्तीसाठीचे खर्च आहेत त्यावर मधल्या काळात होणारा महागाईचा परिणाम. महागाईमुळे होणारी खर्चातील संभावित वाढ लक्षात नाही घेतली तर आपल्या कुटुंबाचा अर्थसंकल्प कोलमडू शकतो. गाडीचेच उदाहरण घ्यायचे झाल्यास गाडी आणि त्याच्याशी संबंधित इतर खर्चातील पुढील ४-५ वर्षांतील महागाईमुळे होणाऱ्या संभावित वाढीचा खर्च आपल्या नियोजनात समाविष्ट करायला हवा. अशा प्रकारे नियोजन केल्यास कोणताही ताण न घेता आपण ठरवलेल्या तारखेला आपली स्वप्नपूर्ती करू शकतो.

आपल्या दैनंदिन खर्चाचे प्रभावी नियोजन कसे करावे ?

महिन्यातील खर्चाची यादी बनवावी. ज्यात नियमित खर्च (जसे विजेचे / टेलिफोन / गॅस बिल वगैरे) अनियमित खर्च (जसे मॉल शॉपिंग, उपहारगृह, सहल वगैरे) हे खर्च भागवण्याकरिता आपल्याला बचतीची आवश्यकता आहे. त्या साठी आपण बँकेचे बचत खाते, आवर्ती जमा खात किंवा म्युच्युअल फंडाचे लिक्विड फंडात बचत करू शकतो. ह्या खर्चाचे नियोजन करताना महागाईचाहि विचार आवश्यक आहे. तसेच शॉपिंगला जाताना आपली खरेदीची यादी जवळ बाळगावी जेणेकरून आपण आलल्याला आवश्यक सामानाचीच खरेदी करू. आजच्या मॉल संस्कृती मध्ये बऱ्याच वेळा आपण अनावश्यक गोष्टी जास्त खरेदी करत असतो, ज्या आपण क्वचितच वापरतो किंवा पडून राहतात. आपल्या दैनंदिन खर्चाचा आढावा दर ३-४ महिन्यांनी घ्यावा त्यामुळे आपल्या खर्चावर योग्य नियंत्रण ठेवण्यास मदत होते. एक महत्वाची गोष्ट लक्षात ठेवली पाहिजे ती म्हणजे आपल्या दीर्घकालीन स्वप्नपूर्तीसाठी गुंतवणूक करण्याकरिता ठराविक रक्कम बाजूला काढणे व उरलेल्या रकमेत आपले दैनंदिन खर्च भागविले पाहिजेत.

जीवन विमा व आरोग्य विमा याची तरतूद किती महत्वाची आहे ?

कुटुंब प्रमुखाचा मोठ्या रकमेचा मुदतीचा विमा असणे अतिशय महत्वाचे आहे. मुदतीच्या विम्यात कमी हप्त्यात जास्त विमा कवच मिळते त्यामुळे विमा हप्त्याची तरतूद अत्यावश्यक आहे. तसेच घरात कधी काही मोठे आजारपण आले तर आपल्या नियोजनावर त्याचा भार पडतो व आपले अर्थसंकल्प कोलमडू शकते. पूर्ण कुटुंबाच्या आरोग्य विमाची तरतूद केल्याने असे खर्च विमा कंपनी उचलते व आपल्या आर्थिक नियोजनाला कोणताही धक्का लागत नाही.

आपला कौटुंबिक अर्थसंकल्प आपल्याला योग्य गुंतवणुकीसाठी कशी मदत करतात ?

जेव्हा आपण अल्पकालीन तसेच दीर्घकालीन स्वप्ने किंवा ठराविक उद्दिष्टे ठरवितो तेव्हा त्या उद्दिष्टपूर्तीसाठी कोणत्या प्रकारची गुंतवणूक योग्य ठरेल ते आपण आपल्या नियोजनातून ठरवू शकतो. आपले दैनंदिन खर्च भागविण्यासाठी आपण बँकेच्या बचत

खात्याचा उपयोग करू शकतो. वेगवेगळ्या कालावधीच्या स्वप्नांसाठी आपण म्युच्युअल फंडच्या वेगवेगळ्या प्रकारच्या योजनांमध्ये गुंतवणूक करू शकतो. उदाहरणार्थ १) एक वर्ष नंतर नवीन टेलिव्हिजन संच घ्यायचा असेल तर म्युच्युअल फंडच्या "अल्ट्रा शॉर्ट टर्म" कॅटेगरी मध्ये गुंतवणूक करावी. २) ३-४ वर्षांनंतर नवीन गाडी घ्यायची असेल तर त्यासाठी गुंतवणूक म्युच्युअल फंडाच्या "हायब्रीड" कॅटेगरी मध्ये करावी. ३) मुलांचे उच्च शिक्षण / निवृत्ती जीवन ह्या सारख्या १५-२० वर्ष नंतरच्या स्वप्नपूर्तीसाठी आपण म्युच्युअल फंडच्या 'इक्विटी' कॅटेगरी मध्ये गुंतवणूक करावी. असे गुंतवणुकीचे वर्गीकरण करताना आपली गुंतवणूक क्षमता तसेच जोखीम घेण्याची तयारी याचा विचार करणे आवश्यक आहे. म्युच्युअल फंड आपल्याला ३६ प्रकारच्या योजना देतात. योग्य योजनांचे संयोजन करण्यासाठी आपले आर्थिक सल्लागार आपल्याला योग्य मार्गदर्शन करतात.

अर्थसंकल्पात एस आई पी कशी मदत करते ?

म्युच्युअल फंडाची एस आई पी आपल्याला आपल्या कुटुंबाच्या अर्थसंकल्पात मदत करतात. दरमहा आपण आपल्या एस आई पी साठी ठराविक रक्कम बाजूला काढली कि उरलेल्या रकमेत आपल्याला दैनंदिन खर्च भागवायचे असतात. त्यामुळे आपोआप आपण शिस्तबद्ध होतो व आपल्या वायफळ खर्चाला आळा बसतो. दरवर्षी आपले उत्पन्न हे वाढत असते अशावेळी म्युच्युअल फंडाच्या स्टेप उप एस आई पी सुविधेद्वारे आपली एस आई पी हि दरवर्षी वाढवू शकतो.

वेगवेगळ्या वयोगटासाठी अर्थसंकल्प वेगळा असतो का ?

निश्चितच वेगळा असतो. आपण तरुण असताना आपली स्वप्ने वेगळी असतात तसेच जोखीम घेण्याची क्षमता हि जास्त असते ह्या वयात चैनी वस्तूवर खर्च करण्यावर जास्त कल असतो. वाढत्या वयात कौटुंबिक जबाबदारी वाढली कि जोखीम घेण्याची क्षमता कमी होते तसेच ह्या वयात सांसारिक खर्च जास्त असतात. निवृत्ती पश्चात आपले नोकरी व्यवसायातील सक्रिय उत्पन्न कमी झालेले असते व आपण सर्वस्वी आपल्या गुंतवणुकीतील उत्पन्नावर अवलंबून असतो. निवृत्ती जीवनातील आपले खर्च हे पूर्णपणे वेगळे असतात. आयुष्याच्या वेगवेगळ्या टप्प्यावर आपला कौटुंबिक अर्थ संकल्प हा बदलत जातो.

कुटुंबाच्या अर्थसंकल्पात वेगवेगळ्या वयोगटासाठी वेगवेगळ्या म्युच्युअल फंड कॅटेगरी कसे उपयुक्त ठरतात ?

आपण पाहिले कि वयोमानानुसार आपला अर्थसंकल्प बदलत जातो, त्याच प्रमाणे वयोमानानुसार वेगवेगळ्या म्युच्युअल फंड कॅटेगरी उपयुक्त ठरतात. आपण तरुण असताना जोखीम घेण्याची क्षमता जास्त असते तसेच आपण आपल्या गुंतवणुकीस जास्त काळ देऊ शकतो. अशावेळी आपल्या गुंतवणुकीत इक्विटी कॅटेगरीचा जास्त समावेश करू शकतो. वाढत्या वयात सांसारिक जबाबदारी वाढली आणि आपली जोखीम क्षमता कमी झाल कि आपण हायब्रीड कॅटेगरीमध्ये आपली गुंतवणूक करावी. निवृत्ती पश्चात जोखीम क्षमता पूर्ण कमी झालेली असते अशावेळी किरकोळ गुंतवणूक इक्विटी कॅटेगरी मध्ये व जास्त गुंतवणूक स्थिर अशा डेट कॅटेगरी मध्ये करावी.

कौटुंबिक अर्थसंकल्पात आपातकालीन संकटे किंवा खर्चाची तरतूद कशी करावी ?

आपातकालीन खर्च कधीही उभे राहू शकतात व आपले नियोजन पूर्णपणे बिघडू शकते. त्यासाठी आपण आणीबाणी निधीची तरतूद करावी. आपल्या साधारण ६ ते १२ महिन्यांचे एकंदर खर्च आहेत तेवढी रक्कम आपण आणीबाणी निधी म्हणून बाजूला काढून ठेवावी. ह्यासाठी आपण म्युच्युअल फंडाच्या "लिक्विड फंड" कॅटेगरीची निवड करू शकतो. हे असे फंड असतात जे आपण कधीही काढू शकतो. अगदी सुट्टीच्या दिवशी हि आपण रु. ५०,००० पर्यंतची रक्कम 'इन्स्टा रिडम्प्शन' च्या सुविधेनुसार काढू शकतो. ह्या कॅटेगरी मध्ये तरलता जास्त असते तसेच जोखीम नगण्य असते.

आपले कौटुंबिक अर्थसंकल्प मांडताना सर्व बाबींचा तपशीलवार आढावा घेऊन योग्य नियोजन करावे. त्याचे नियमित पुनरावलोकन हि आवश्यक आहे त्यामुळे आपल्या वायफळ खर्चाना आळा बसेल व आपण आखलेली स्वप्ने आपण ठरवल्या दिवशी कोणताही ताण न घेता पूर्ण करू शकू.

कौटुंबिक अर्थसंकल्पासाठी तुम्हाला हार्दिक शुभेच्छा.

निलेश तावडे

९३२४५४३८३२, nilesh0630@gmail.com

लेखक हे म्युच्युअल फंड क्षेत्रात २० वर्ष कार्यरत होते, सध्या ते आर्थिक सल्लागार आहेत.

12 RULES TO INVEST WISELY

(AND REAP BENEFITS IN ANY MARKET CONDITION)

- Rule 1: Invest regularly
- Rule 2: Start investing early in life (and get the power of compounding to work for your investment)
- Rule 3: Never try and time your investments basis tips, market trends or economic outlook
- Rule 4: Inflation and Taxes will eat into your returns. Therefore know your actual returns in hand
- Rule 5: Diversify your investments across asset classes, to spread your risk
- Rule 6: Balance and re-balance your investments as you age
- Rule 7: Expect reasonable returns from your investments and sell, once you have got the returns you seek
- Rule 8: Get over your mistakes and losses. Learn from them
- Rule 9: Never invest or sell in haste (and regret later)
- Rule 10: Avoid investing in complicated products you don't fully understand or products that offer unrealistic returns
- Rule 11: Spend time on your investments (it's your hard earned money) or get a good financial advisor to do it for you
- Rule 12: Keep it simple, invest in Mutual Funds

Disclaimer : - The illustration are merely indicative in nature which should not be construed as investment advice and neither ensure you profits nor protect you from making a loss in declining market. Views expressed by Contributors.

INVESTOR PROTECTION THROUGH EDUCATION

Published by Mr. Prakash Shah on behalf of Investor Education & Welfare Association. Printed at Gurudeo Printers, Mumbai.